

Glasilo Prekmurških Slo-
vencov. Cena na leto 20
K., na polleta 10 K., na
štrtinleta 5 K. Urednik i
izdajatelj Klekl Jožef vp.
pleb. Črenšovci Prekmurje

NOVINE

Rokopisi se ne vrnejo.
Oglasi (inserati) se sprej-
mejo. Cena za eden kva-
dratni centimer 1-30 fil.
za ednok, za večkrat
popüst.

Šol ne podržavimo.

Od šole je guč. Tak se glasi, ka se ljudstvo napelava naj svoje verske šole prekdájo držávi.

Naj ljudstvo previdi, kak je prav, opišemo tú brez vsakoga ogovarjanja pravde šolske, štere valájo.

V Jugoslaviji zvün Bosna, Hercegovine in Prekmurja nega verskih šol, vse so državne. A té državne šole moro občine same zidati i gor-držati. Več občin vküp stopi na-pravi tak zvani „šolski okoliš“ i té te zidajo šole, učitele njim pošila država. oni sami nemajo nikše pravice pri imenüvanji učitelov. Vse pravice dájo zato tú, ki šole prepüstijo i nikših terhov se ne rešijo. Da niti učiteo, niti nad-zornik, niti komisar, niti dühovnik, niti okrajni šolski svet nema oblasti nas rešiti terhov, to samo izjemna orsačka pravda lahko včini, takše pa ešče nemamo. Verske šole v Prekmurji majo svoje pravico i te je priznao túdi višji šolski svet. Poleg teh pravic, verskih šol občina zato nemore nikaj sklenoti. Stokrat lahko kaj sklenete i prekdate svojo šolo, to vse je zaman, šola ne sliši političnoj občini, nego verskoj občini, ravna zato ž njov ne občina, nego verska občina, štere glava je püšpek. Če bi plebanoš kje ravno privolili, naj šole državne postánejo, ta privolitev tečas ne valá, dokeč püšpek v to ne privolijo. Država se mora z cerkvenov oblastjov pogajati za verske šole, te do valále pogodbe, nači nej. Ne pozabimo ešče, ka šolskoga stolca odloki nikaj ne valájo, če kotrige na spravišče (gyülés) ne zové vküp predsednik šolskoga stolca, to je dühovnik i če te odloke ne potrdi višja cerkvena oblast, to je püšpek.

Zakaj se pa ide te tú? Na

učiteljskom predzadnjem spravišči so pograjali nas, zakaj branimo pravice Kristušove Materecerkvi pri verskih šolah i so učitelom tanač dáli, naj ljudstvo z velikimi terhi strašijo, ka se zosaga, i šole svoje prekdá. I té tanač kratkovidni ljudjé posluhnejo, čeravno je té tanač strašna krivica i brsanje vsega nam svetoga, naše vere, našega krščanskoga včenja.

Za koj se ide tú? Mi smo dobili, hvala Bogi túdi jako dobre učitele i učitelice iz Slovenije, a dobili smo pa túdi jako slabe v verskom pogledi. Te verste ljudjé se bojijo verskih šol. Zakaj? Zato ka je vteh dühovnik njihov ravniteo, to pa njihova vero i cerkev zemetávajo. Düša ne more trpeti. Samostojni, brez pazke bi radi bili, da bi svoje krive navuke nemoteno smeli v düšo dece vlevati. Ve ste znamkar ne v ednom mesti v pamet vzeli že to njihovo nakanenje?

Nemogoče je tistomi na vero i jakost včiti, ki nema vere i jakosti. To vsaki previdi. Bodite zato previdni i pazlivi vsi Prekmurci, ne dajte se zapelati. Šol ne dajte! Kak je vogrška država pomagala ne samo učitele plačüvati, nego túdi dála siromaškim verskim občinam ešče k zidavi podporo, bo včiniła túdi Jugoslovenska. Samo potrpljenje. Ne poslušajte strašljivcov. Ti vas ságajo, ár se bojijo za svojo kožo. Zato neverni učitelje spad-nejo vö z službe, ár mo mi samo krščansko misleče učitele odebirali.

Ne pozabite, da Maticerkev ostro prepove v takše šole pošilati deco, kje ne krščanska vzgoja decé i ostro zapove povanje i gor-

držanje samo krščanskih šol. Cele sv. Matercerkvi zapoved bi pred Vami nikaj ne bila? Ščete ka do vas deca i vnüki v grobi kunoli, ar ste zapravili njihov najdragši kinč, versko vzgojo v šoli?

Poznate vi „Kmetijski list?“ Znam, ka ga malo naših ljudih pozna. Glédajte té list dáva vö tak znána „samostojna kmetijska stranka“. Té list i tá stranka stálani vöповedale, ka se verski nauka v šoli nesme včiti. I učitelov veliki del sliši v to stranko z tistimi kmeti vred, šterim je vera devéta briga. Zdaj že zarazmite jeli? Ide se za protikrščansko politično stranko samo po hujskanji proti verskim šolam. Vaše votume bi radi dobili za liberalno, samostojno stranko, zato Vam obljübljajo vse. Blüzi so volitve (választás), znate ka je te vsikdár obe-tanje brez konca i kraja. Zato pazite!

Pa če država šče, naj zida državne šole a ne na naših verskih fundušah. Mi svoje verske šole i njive obdržimo ze vsem imánjom, pa mo gordržali li svoje verske šole i druge verske napráve.

Pazite! Vuk se večkrat oblečé v ovčjo kožo.

Naselitev v Prekmurje.

V našem Prekmurji se razglašajo vesti, da ščejo v D. Lendavskom okraji na veleposestvi hercega Esterhazija naseliti primorske družine. To nakanenje ščejo ništerni opravičati z tem, da je okolica D. Lendave vogrška in to vogrsko prebivalstvo nešče meti zemlje. To je pa ogromna laž in bedarija. V Prekmurji niti telko zemlje nega, ka bi naše revno in sir-masko ljudstvo, štero preveč potrebuje zemljo, mogli dovoliti. Do že vidili gospodje pri Agrarni reformi, naj samo začno deliti zemljo. Zemljo pri nas vsakši šče meti, naj jo samo dobi. Ali kje jo zemejo? Veleposestniki v Prekmurji komaj telko majo, da z tem niti našega prebivalstva nedo mogli

Naročte si Novine.

zadovoliti. Pa ne pozabimo še edno. Tej veleposestniki so tudi patronje naših cerkvi, če se njim zemlja vse razdill, što de pa držao gor naše cerkvi in farofe, z rem neracunajo ki ščejo zemlo deliti? Čemi k nam tujce priseljavati? Tak je prevec gosto prebivalstvo Prekmurja. Ali naši ljudje naj idejo v Albanijo ali Macedonijo, šteri so se tu rodili na domačoj grudi? Tej so tu rojeni in ostanejo tu, naj njim samo dajo zadovolj zemlje. Primorce naselite te ta, tej bliže pripadajo k Albaniji in Macedoniji!

Glasi.

Kmetijska šola za Prekmurje se misli ustanoviti v Rakičani, in so se že, kak nam je poverjeništvu za kmetijstvo sporočilo, učinili stopaji za razlastitev toga veleposestva v te namen. To v odgovor Prekmurjskomi glasniki, ki bi menda rad te uspeh naših krščanskih organizacij, ki so se že tistikrat, potegovale za ustanovitev te prepotrebne poljedelske šole, kda so se mnogovredni vredniki toga lista ešče po Sloveniji šetali in spitali ljudi, kje je Prekmurje.

Štemplanje živine v celom orsagi se stavilo. To se je zgodilo na predlog naših krščanskih poslancov (kvetov). Mi to ministersko odredbo jako pozdravljamo, kajti neštetni agenti so po Prekmurji že ljudi plašili z vsemi mogočimi lažmi, in je bila že velika nezadovoljnost pri popisovanji živine, kaj pa bi se godilo te, če bi mogli gnati bog zna kak daleč na štemplanje. Samo pamet obdržite in ne dajte se po nikom zapelati!

Velika nezadovoljnost je v Prekmurji, ka vlada ne dovoli proste trgovine z živinov, kak je bilo že nam obečano. V Ledavi je celo komisarijat zapleno dve svinje ednomi ubogomi medjimurskomi kmeti, štere je on v Prekmurji za pleme küpo in je šteo pelati prek Müre. Proti temi je šo protest na vlado.

Siromaki v Prekmurji so gospodi civilnomi komisari jako hvaležni, ka se je pobrigo za zrnje, ka zdaj dobijo v sobočkom okrajl po fal cen zrnje, v Lendavi pa po fal cen melo. Kmečka zveza se je pritožila na vlado zakaj se je dovolilo milijonari Hertelendiji vün zvoziti več vagonov pšenice, štero bi mogli siromaki dobiti in zahtevala, da vlada to pšenico, štera je bila namenjena nepreskrbljenim siromakom v Prekmurji po tisti cen vrne, kak se je odala v Čakovec. Mi vsi dobro znamo, če bodo naši potrebni siromaki dobili krüh po fal cen bodo tudi kmetom in bogatim bole po fal cen delali, drugače pa bode

delavec na sprotoletje košto 80 kron. Zato pa mi želejemo pametno gospodarsko politiko, ki bode v hasek tak siromakom kak ti tudi bogatim. Gospoda komisara bodemo pri tom hvale vrednom deli podpirali!

V Čentibi je bio na svétek Male meše 8. toga meseca shod Kmečke zveze in zveze županov, na šterom je govor držao v slovenskom in vogrskom jeziki dolnjelendavski župan Božidar Sever od vseh političnih in gospodarskih pitanjih. Poslušat je prišla cela ves in gorički. V nedeljo, dne 12. toga meseca je pa bio shod v Dolgoveških goricah, na šterom je govorio tudi g. Božidar Sever za gorické Slovence v slovenskom in za vogrske ljudi v vogrskom jeziki. Navdušenje med Slovenci in Vogri za kmečko zvezo je bilo povsod celo veliko.

Smrtno so ranili na Malomeša v Rankovcih pri Obali plesci i pivci Botjak Franca z Krajne.

Voz premoga je odnesla strüga melinčka. Kola so sledkar vörešili z vode.

Na melinčknoj strügi prek broda bo v kratkom most. Melinčarje ga prle postavijo kak cela država prek Müre.

Vtopila se je deklička 14 let stara v melinčknoj strügi. Dol z brvi je spadnola.

Most prek Müre se začne za kratek čas delati. Te dni pride z Ljubljane inženir g. Mihlavec v Verzej, kde bo stanüvao, najemao delavce i vodo celo delo. Prošimo sosedne prekmurske občine, naj ido g. inženiri vu vsem na roko i jih pri tom za nas Prekmurce tak velevažnom deli podpirajo.

Ki šče puško nositi, smodnik (práh) küpiti, se naj obrne na komandanta armijske oblasti. Tak je odredo minister za vojno.

Tretjerednikom se naznani, da zapovedani post pred Ferencovim letos naj okt. 2. v soboto opravijo. Navuk za mesec oktober bo okt. 10. po večernici.

Gornja Bistrica je 1390 koron penez nazaj dobila, to je na plüg 34 koron, na parcelo pa 22 koron, zato ka je za travnike dragšo arendo plačala, kak je bilo predpisano. Vse občine poglednite v šteri razred so v šteti katastri vaši senožati (travniki) štere ste od grofovskoga imanja na arendo dobili. Arende se več ne sme računati, kak desetkrat teliko od plüga, kak je katasterski dohodek. V Soboti i Lendavi pri davkariji (adóhivatal) se da pogledati te katasterski dohodek.

Osma seja šolskoga sosveta se je vršila 22. t. m. v M. Soboti. V prišestnoj številki se popiše, ka se je na seji sklenilo.

Upraviteljstvo javne bolnice v Soboti naznanja, da vsaki betežnik more sebov prinesiti listek od župana, v šteroga more spisano biti betežnika pridavek, krstno ime, rojstno leto, kje je rojen, kam je pristojen (domovnico). Te listek podpiše župan i potrdi z občinskim pečatom. Če župan ne bi znao to napraviti, naj se oprosijo g. dühovniki ali učitelji nato. Brez toga listka se nišče ne sprijme v bolnico.

Prekmurci, ki ščete v policijske službo stopiti v Prekmurji pošljite do 30. Septembra svoje prošnje v Ljubljano na „Predsedstvo poverjeništvu za notranje zadeve“. Ki znajo tudi vogrski poleg slovenščine v guči i pisavi, so bili v boji podčasniki (altiszt, unteroficier), stari od 23 do 35 let dobijo v prvoy vrsti to službo: V drugoy vrsti jo dobijo, če znajo le vogrski tisti ki, čeravno neso bili podčasniki, so domačo šolo dobro dokončali! Prošnja more biti kolkovana (štemplana) k prošnji se more pridjati: a) krstni list, b) svedočanstvo da je jugoslovanski državljan (domovnica), c) svedočanstvo od vojaške i druge civilne službe, štera je dozdam zvršena, d) svedočanstvo zdravnikovo, da je popolnoma zdrav i sposoben na to službo, e) svedočanstvo od dobrega obnašanja.

De cena zrnja vekša ali menjša? Što zna to povedati. Edni etak sodijo: Cena zrnja de menša zato, ka je zrnje vsepovsedi falejše kak v Jugoslaviji, zato si je raj v drugih državah küpijo. Čehoslovaska napriliko denem več ne küpüje zrnja prinas, nego v Rumuniji, ar je tam bole poceni. Drugi pa päli pravijo: cena zrnja de posebno na sprotoletje velika. To pa zato, ar se zrnja zdaj teliko zvozi vö, ka ga zadosta ne ostane, žetev je nej bila tak dobra v Jugoslaviji kak se je mislilo, zato rastejodolarje, potreboča bo velika, zrnja pa malo, zato mora drago biti. Borno vidili, šteri de meo prav.

Naročniki, če ne dobite redno Novin javite vse taki v Črensovce. Novine se vseli v Četrtek odpelajo z Lendave, v nedelo je vsaki more zato do rok dobiti. Ve smo nej v Aziji. Večkrat se tožijo, da raztrgano pride zavitki, ovitki so gorztrgani i Novine falijo. Včasi ite na pošto i pozvedite, kak so prišle ta, gde je krivica. Za kšenki bi vnogi radi šteli Novine, naročnino pa zapili. Za takše se ne štampa naš list. Oprosilimo smo sl. poštno vodstvo v Soboti, da Novine taki ekspedira i ne da ležati v svojem uradi, vü pamo se ka naša pravična prošnja bo poslühnjena.

Penez z Jugoslavije smemo vzéti na pot, če idemo v Ameriko ali kama inam, samo jezero dinarov toje 4000 koron.

Velikiva shoda kmečke zveze se bodeta vršila oktobra 3-ga. Prvi bo pri Svetom Jürji po veliki svetoi meši, drugi pa na Cankovi po večernici. Pridite Goričanci i Ravenci na shoda, da kaj potrebnoga zvedite.

Novi zvon. Melinčarje so prav pridni ljudje. Pred desetimi letami so si zozidali tak lepo kapelo, ka njoj more par iskati. Od kapele je ešče lepše, ka Melinčarje kapelo nemajo samo za zvonik, nego njim je kapela zaistino svetišče, štero dostakrat vsi pohodijo. Po kapeli so postavili gori zaistino moderno šolo. Zdaj pa znovič kaže njihovo gorečnost, ka so si novi brünčani zvon spravili. 12. septembra na ime Marijino je velko veselje bilo na Melinci. Oprvim se zgiaso Marijin zvon v Marijinj kapeli. 84 kg. vága. „Fis“ glas doni. Drági je. Blüzi 20,000 koron: 5 jezero dinarov košta. Pa so ga Melinčarje vöplatili. Vtom občina Melinci zaistino v hale vredna.

Zakaj raste cena belic? Komi škodi ali hasni to? Belice so zato dobile ceno, ka se smejo izvažati to je v druge orsage vövoziti. V Čakovci košta 3 K. edno jajce. Ka bi ta cena naredna, navijana bila, je ne istina. Če je samo krajcar tü jajce, na Švicarskom li košta en frank i haske si dene v žep samo veliki liferant. Če pa pošteno ceno majo belice, si sirota le nekaj spravi vküp ka si konči en röbec ali sol na zimo küpi. Jakó se čüdivamo, ka defektivi iščejo tistoga što je ceno belicam podigno. Mi bi raj to vidili, če bi se gospodje potruditi v trgovine i tam svojo roko gopoložili, kje se brez vsega pitanja sme podražiti obleka i leder i vse drugo. Mi želemo, naj se cene znižajo pri vsem i povsod. Pravimo povsod. Naša prekmürska živina je jako fal, njeno meso pa jako drago. Gospodje detektivi kak je to? Tü prosimo obprvim vrastvo, na nedužne belice sirote naj na zadnje pride red.

Kraja. Na Gornjoj Bistrici so vkradnoli pri Ivko Jožefi tele z štale, pri Zmabovom Joški peneze, obleko v tistom hipi, kda so domači na gümli kukorico lüpali, na Srednjoj Bistrici so pa Kolarič Ivani odnesli turbo z stroškom i pruslek, kda je kosio.

Franc Seršen, trgovec v Ljutomeri pri cerkvi ma zmérom veliko zbiro lepoga i močnoga blaga za moške i ženske obleke, štere odava po najzmernejših cenah. Pri Seršeni se dobi tüdi vösvrste svilo za mlinska sita (pajtine) po najnižijoj ceni.

Staro vreme se začne računati samo še od 30. septembra i ne 15.-ga, kak so ništerni že vöre nazaj porinoli.

Gospodarstvo.

Bogastvo naše države.

— Na živila gledoč je dnesdén Jugoslavija zaželjena že od raznih držav. Italija, Austrija, Češko-Slovaška, Grška, Madžarska se bijejo za naše žito in živino.

Premoga mamó v Sloveniji, v Bosni in v Srbiji toliko, da bo mogla gda se ednok odprejo ti premogokopi, naša država zalagati polovico Europe s premogom (steinkohl.)

Vodnih sil (moči) mamó tolko, da mo ž njimi lahko preskrbovali naše kraje z električnov gonilnov silov.

Rüd mamó tüdi puno. Železo nam nüdi Bosnija in Hercegovina v zadostnoj meri, da ne bomo več odvisni od tujine. Bakra (kufra) mamó v Srbiji toliko, da bo vse vzhodna Europa zavisna od nas. Svinca (olova) mamó na Koroškom in v Srbiji za dovole. Cin kopamo na Koroškom, v Bosni in Srbiji.

Soli ma Bosna zadosta zvün toga nam nüdi Dalmacija priliko, da si pridelamo morsko sol.

Živo srebro pridelujemo zvün Španije samo mi v Europi.

Boksit za pridobivanje aluminija smo kopali že davno v naših krajih i ga zvažali v Nemčijo in v Švico.

Zvün teh mamó ešče mnogo drugih rüd v obilici, štere nam ne zadoščajo samo za delovanje naše industrije, nego tüdi šče je lahko zvažamo.

Papirnice, tovarne (fabrike) za papir mamó za zdaj že preci, pa vse-edno nam šče ne zadoštüjejo, poleg šteroga se že nove zidajo. Te do lahko delale, ar mamó zadosta materije za papir. Tüdi v tom pogledi nemo več odvisni od tühincov.

Pivovarne so že dnesdén tak razširjene, da bomo zalagali s pivov vso državo. Že zdaj je prepovedan uzvoz pive, ar ga domače (fabrike) zadosta delajo.

Žganjarne v Slavoniji, Bosni in Srbiji kühajo toliko raznovrstne žganice, dabo zadostna ne samo za domače potrebe, nego bomo velki del izvažali.

Dom i svet.

Jugoslavija. Volilni boj, kak se že naprej vidi, bo močen v Jugoslaviji. Vse stranke se močno pripravljajo. Zdaj je zišao novi volilni zakon. Te odredi, kak se morejo volitve zvršavati. Dobro bo to vsakšemi človeki znati, ki ma volilno pravico. Zato v prihodni številkah bomo podrobneje pisali od njega. Slovenija dobi 40

poslancov: Deželna vlada v Ljubljani je podala svojo ostavko za voljo toga, da je ne štela na sébe vzeti odgovornosti plebiscita na Koroškom. Antantna komisija je namreč zahtevala od naše vlade, da more vse jugoslovansko vojaštvo vö vzeti z A cone, dokač nemško ostane v B coni. Nadalje, da smejo službo zvršavati v A coni samo tam rojeni orožniki in da more vlada ukiniti tüdi nadzorstvo tamošnji nemški veleposestev. Osrednja vlada v Belgradi je ne sprijela demisije. V Belgrad je prišao novi bolgarski poslanik. Bolgarski ministerski predsednik Stambulinski je pa odpotüvao v Prago, da se pogaja z dr. Benešom za vstop Bulgarije v malo entento. Italija. Na taljanskom so še itak velki nemiri. V Trsi so bili krvavi boji po ulicaj. Zastave so nosili okoli z napisi: „Živio Ljenin“. Vojaštvo je strelalo na ljudstvo z pükšami i strojnicami. Bilo je več mrtvih in mnogo ranjenih. Italija i Jugoslavija sta si razdelili hajove bivše austro-vogrške mornarice. Jugoslavija dobi 180,000 ton.

Francija. Predsednik francuske republike Deschanel je odstopo. Kongres je vküper prišao 25. septembra, da zvoli novoga predsednika.

Albanija. Boji v Albaniji se nadeljavajo. Naše čete so prodrle prek Albanskih mej in ido proti Skadri.

Kodajii je v Dolnjoj Lendavi v Kleklnovoj vulici edna

ščista moderno notrivstalana zidana hiša (pošta) z zadnjimi hrambami vret.

Pojasnila se lahko pozvejo Kleklova vulica hiš št. 104. (pošta.)

51 | orala (plügov) prvovrstnega amerikskega

52 | vinograda v svetovnoznanih ljutomerskih goricah blizu Jeruzalema, in povrh

3 orale zemije, se takoj proda. Gosposka hiša, klet, vinčarija, stiskalnica, cisterne, vse zidano, v najbolšem stani. Tüdi dobre vinske posode okoli 4500 litrov, se proda istotam. Natančnejša pojasnila pri odvetniku dr. Marku Stajko, Ljutomer.

K prodaji.

V Dolnji Lendavi:

1 hiša z dvema stanovanjoma po 3 sobi, künja, klet in pivnica in z 8 $\frac{1}{2}$ plügov prveverste zemlje.

Edne gorice 7 plügov z hišov vret. Eden plüg goric brez hiše.

2 $\frac{1}{2}$ plüga goric z hrambov.

Edna gostilna najboljša Ferency-Halász.

V Dugovesih:

1 verstvo stoječe iz hiše, štale 2 $\frac{1}{2}$ plüga goric in 3 plüge oratje zemlje.

1 verstvo stoječe iz hiše, štale in 5 plügov zemlje.

6 plügov zemlje tudi po plüghih se oda.

4 plüge loga (šume.)

Edna gostilna (Csipkés.)

Ki ščejo kúpiti, naj se obernejo k odvetniku Viljem Némethy dr. v Dolnji Lendavi.

Ivan Kokot

trgovina z mešanim blagom

(nasproti cerkve)

☛ Dolnja Lendava. ☛

Priporača svojo veliko zalogo različnoga tkaninskoga blaga kakti:

Zefire, druke, šifon, káper, satene, belo platno, čajge za moške in ženske, štofe i. t. d.

V zalogi zmerom karbid kak tudi drugo špecerejsko blago.

V zalogi galic, ličje, mašinsko olje, cement v lagvah po 200 kg. Dobiva se tudi kamena i zmenjena sol vse po najnižih dnevnik cenah.

Točna podvorba.

Zmerne cene.

Tisk: E. Balkanji Dolnja Lendava.

Gospodarska Zadruga za Prekmurje, Mursko Polje i Slovenske gorice r. z. z. o. z.

odáva: razne tkanine za moške i ženske obleke, vseh vrst začimbe, črevlje, usnje (leder), deske (blanje), stavbeni les (za cimpranje), poljedelske stroje (mašine).

Küpüje: pšenico, žito, kukorico, hajdino, proso, oves, kože, pač vse kmečke pridelke. Posredüje (pomaga kúpiti) pri kúpili vekših poljedelskih strojov, kak parnih mlatilnic (mašin za mlatiti), motorov i. t. d.

Pravico kúpüvati i odavati zadrugi majo samo kotrige. Nove kotrige (člani) se sprijmejo v zadrüžnoj pisarni v Gornjoj Radgoni i pri vseh podrüžnicah.

Glavna trgovina i pisarna v Gornjoj Radgoni.

Podrüžnice: Gornja Radgona, Sobota, Cankova, Dolnja Lendava, Radgona, Križevci pri Ljutomeri (Lotmerki), Beltinci.